

KYMMENEDALENS ELS OCH KYMMENEDALENS ELNÄTS KUNDTIDNING

Energi

2 • 2025

**Oma KSOY
– elärenden i
egna händer**

***Under heder-
semestern njuter
man av naturen***

**Smart enkel
gårdsskötsel med
robotgräsklippare**

Marjo Lahtinen
kommunikationschef
Kymmenedalens EL Ab

Bästa kund,

vi har satt ihop ett somrigt läspaket som innehåller såväl fakta som underhållning.

I tidningen berättar vi mer om tjänsten Oma KSOY som lanseras i augusti. Oma KSOY kommer att ersätta vår nuvarande Online-tjänst. Oma KSOY är en mångsidig tjänst som är lätt att använda, och mobiltjänsten ger dig alltid tillgång till dina elärenden – var och när du vill. Läs mer på sidan 19.

Artiklarna i sommartidningen ger dig information bland annat om hemmabatterier, reparation av hushållsmaskiner, flyttbara klimatanläggningar och grävarbeten på gården och deras säkerhet. Även robotgräsklipparna som presenteras på sidorna 12 är intressant innehåll så här på tröskeln till sommaren.

Vi berättar också om fördelarna med fjärravlästa mätare. Närmare 30 000 av våra kunder har redan en ny elmätare som gör det möjligt att mer precist följa upp och styra den egna förbrukningen. Alla våra kunder ska få en ny elmätare före 2027. Läs på sidorna 18 och 20 om ändringarna i överföringen av elförbrukningsuppgifter och om testning av HAN-portens läsare.

Vi erbjuder lite lättare läsning i berättelsen om att fira semestern som fåraherde, ger tips om tillredning av grillade grönsaker och publicerar ännu en tecknad serie från Fingerpori-samarbetet.

Jag önskar våra kunder trevliga lässtunder med tidningen och en energisk sommar!

AKTUELLT

TACK FÖR DE FINA RECEPTEN PÅ PANNKAFFE ÖVER ÖPPEN ELD, PÅ SIDAN 14

Vi fick in hundratals svar och goda tips i vår tävling. Läs några utdrag från svaren.

HEMMA

SMART OCH ENKEL GÅRDSSKÖTSEL PÅ SIDAN 12

Robotgräsklippare utnyttjar också AI. De mest avancerade modellerna kan göra saker som man tidigare bara kunde drömma om.

SMAK OCH FÄRG MED GRILLADE GRÖNSAKER, PÅ SIDAN 22

Du kan skapa härliga delikatesser av grönsaker också i grillen, pröva nya smaker och åstadkom överraskande smakupplevelser. Tänd eld i grillen!

PÅ FRITID

UNDER HERDESEMESTERN NJUTER MAN HELT OCH FULLT AV NATUREN, PÅ SIDAN 10

Eila Huusko firar en semestervecka tillsammans med sin dotters familj som fåraherde på gården Hiidenmaa invid Neitvuori i Anttola. Läs mer om erfarenheterna.

VI SPARAR ENERGI

FLYTTBARA KLIMATANLÄGGNINGAR HJÄLPER I SOMMARHETTAN, PÅ SIDAN 4

Hemmet kan bli en obekväm plats för invånaren, om det inte går att komma undan hettan. Effekten hos flyttbara klimatanläggningar räcker bra till för ett rum.

REPARERA SJÄLV – SPARA PENGAR OCH MILJÖN, PÅ SIDAN 8

Det är både möjligt och tillåtet att själv reparera vanliga småfel i hushållsmaskiner. En basutrustning med verktyg räcker till men tummen ska helst inte vara mitt i handen.

ANVÄND ELAPPARATER ENERGIEFFEKTIVT, PÅ SIDAN 25

Även i Fingerpor sparas el igen. Bekanta dig med tipsen för att minska hemmets elförbrukning.

EN BRA FRÅGA

VARFÖR BRINNE EN 10A SÄKRING STUP I KVARTEN PÅ STUGAN? PÅ SIDAN 6

Läs hur mycket belastning tål en säkring.

I ELNÄTET

TRÄDFÄLLNINGSRÅDGIVNING GER SÄKERHET NÄR DU SKA FÄLLA ETT TRÄD PÅ GÅRDEN, PÅ SIDAN 15

Ellinjen som löper i närheten av ett träd på gården som ska fällas gör fällandet ibland osäkert. Lyckligtvis ger elnätsbolaget råd och anvisningar för fällandet.

SMARTMÄTARNA STYR ENERGIFÖRBRUKNINGEN I EN MER EKONOMISK RIKTNING, PÅ SIDAN 16

Nu byts gamla mätare ut mot nya smartmätare i rask takt. De ger ännu mer exakt information om den egna elförbrukningen och ett verktyg för att styra den egna elförbrukningen och utnyttja börsel.

DEN NYA SMARTMÄTAREN VISAR ELANVÄNDNINGSUPPGIFTERNA NÄSTAN I REALTID, PÅ SIDAN 18

Den nya mätaren för med sig mer exakt information om den egna elanvändningen och samtidigt öppnar den dörrar till nyttiga energilösningar. Men vad betyder det i praktiken och hur kan jag dra nytta av den nya mätaren?

OMA KSOY – ELÄRENDE I EGNA HÄNDER, PÅ SIDAN 19

Den nuvarande Online-ärendehantering får i slutet av sommaren en efterträdare, när Oma KSOY tas i bruk.

FÅ MER NYTTA AV SMARTMÄTARNA – VI TESTAR LÄSARE FÖR HAN-PORTEN, PÅ SIDAN 20

De nya smartmätarna för med sig exakt mätinformation som är tillgänglig via HAN-porten och läsapparaten som är ansluten till den. Nätserviceexperten Ilkka Ollila testade två olika apparater.

Den flyttbara och fjärrstyrda klimatanläggningen Electrolux Portable har en kyleffekt på 3,4 kW, vilket gör att den lämpar sig för små eller medelstora rum. Förpackningen innehåller två anpassare och en slang. Fönsterserien Premium Window säljs separat, Gigantti-affärerna 549,99 €

En flyttbar klimatanläggning håller inneluften behaglig även för sällskapsdjuren. Foto: Electrolux

Tips för nerkylning:

- Kyl ner sovrummet innan du går och lägger dig. Surret från kompressorn kan störa sömnen.
- Inled nerkylningen i tid så att rummet hinner bli svalt på riktigt.
- Under de allra hetaste dagarna kan det vara klokt att hålla anläggningen på hela dagen.
- Om det är möjligt ska du rikta luften uppåt, så att den sjunker jämnt ner i rummet utan att ge upphov till en känsla av drag.
- Även i högsommarheta är en innetemperatur på ca 24–25 °C tillräcklig vid nerkylning när anläggningen samtidigt avlägsnar fukt från inneluften.

Flyttbara klimatanläggningar hjälper i sommarhettan

TEXT: DAKOTA LAVENTO FOTONA: IMPORTÖRER

Hemmet kan bli en obekväm plats för invånaren, om det inte går att komma undan hettan.

Behovet av nedkylning växer under långa perioder med högsommarvärme. Vackra och heta dagar kan vara plågsamma för alla som inte kan lämna hemmet för att komma undan hettan, exempelvis sjuka, konvalescenter, rörelsehämmade, äldre, små barn och sällskapsdjur.

En luftvärmepump är det bästa alternativet för att kyla ned inneluften i hela bostaden, men det är inte alltid möjligt att installera den – särskilt i en höghusbostad. Effekten hos flyttbara klimatanläggningar räcker till för ett rum. De är en bra lösning när det av någon orsak inte är möjligt eller man inte har tid att installera en luftvärmepump.

Luftfuktigheten gör inneluften kvalmigare på sommaren. Torr inneluft känns genast lite svalare.

Teemu Kettunen, som arbetar vid Motiva som expert på energieffektiviteten i bostadsbyggnader betonar att klimatanläggningar inte har lika bra kyleffekt och energieffekt som en luftvärmepump. De är även relativt högljudda, ljudnivån hos kompressorn varierar mellan 54–64 dB. – Eftersom det är vanligt att anläggningen placeras i sovrummet, är det bra om man kan testa dess ljudnivå i affären, tipsar Kettunen. Det lönar sig också att fästa uppmärksamhet vid energiklassen när man väljer en anordning.

Fördelen med anläggningen är att den kan tas i bruk omedelbart. Du behöver inte vänta på att ett proffs kommer och installerar den. Du kan även flytta den mellan olika utrymmen, om du vill. Anskaffningspriset är även förmånligare än för en luftvärmepump.

Klimatanläggningar i ett nötskal

Enligt **Tuomas Ollila**, försäljningschef för hushållsapparater vid Gigantti, har alla flyttbara klimatanläggningar samma funktionsprincip. De som har ett förmånligare pris har mindre kyleffekt och räcker därför till för att kyla ned ett mindre utrymme. I allmänhet är de även mer högljudda.

– I dag har de flesta modellerna redan fjärrstyrningsmöjlighet.

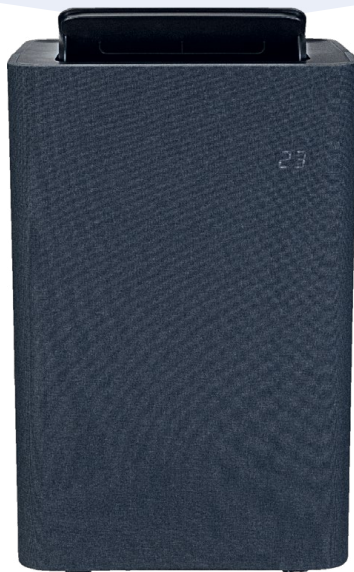
Endelade anordningar har ett frånlufts rör med vilket het luft som avlägsnas från utrymmet leds ut – i allmänhet via en ventilationsöppning, ett ventilationsfönster eller balkongdörren.

Tvådelade klimatanläggningar omfattar en inne- och en uteenhet mellan vilka kylmedlet cirkulerar på samma sätt som i en luftvärmepump. De har motsvarande funktionsprincip som en luftvärmepump och kyler

Klimatanläggningen Apt Breeze 7000 kyler ner ca 15 m² stora rum och den har en inbyggd lufttork. Kyleffekt 2 kW. Anläggningen har tre effektnivåer, en timer och fjärrstyrningsmöjlighet. Förpackningen innehåller en kondensvattenslang, ett utmatningsrör och en installeringsserie för fönster, Gigantti-affärerna 349,99 €.

Den fjärrstyrda klimatanläggningen Wilfa Chill 12 Connected fungerar som fläkt, lufttork och klimatanläggning i ett rum som är upp till 30 m² stort. Dess kyleffekt är 3,52 kW. En fönsterserie ingår, Gigantti-affärerna 719,99 €.

Flyttbar klimatanläggning för små utrymmen OPAL A007G 5000BTU kyleffekt 1,4 kW. Funktionerna omfattar utöver nerkylning även fläkt och avlägsnande av fukt, K-Järn-affärerna 279 €.

effektivare än traditionella klimatanläggningar. Uteenheten placeras till exempel på balkongen eller verandan.

Vissa klimatanläggningar avlägsnar kondensvatten till uteluften via ett frånlufts rör. I en del är det möjligt att avlägsna vatten via en tömningsslang till en golvbrunn. Alla har dock olika stora behållare för kondensvatten. – Riktigt fuktiga och varma dagar händer det att du måste tömma vattenbehållaren dagligen, påpekar Ollila. – Om behållaren fylls slutar anläggningen upp med att kondensera fuktigheten och anläggningens kylningseffekt blir märkbart sämre.

Klimatanläggningar används i allmänhet för att kyla sov- eller vardagsrummet och utmatningsröret bör installeras i ett vädringsfönster eller balkongdörren. Det uppstår problem om det inte är möjligt att öppna vädringsfönstret tillräckligt eller ett galler förhindrar att röret skjuts ut.

Ollila säger att i vissa fall kan problemet lösas med en justeringsserie som följer med anläggningen eller som kan köpas separat.

Vid installationen är det även nödvändigt att använda en serie tätningsserier för fönster, tyg eller en plastlist

som förhindrar het luft från att komma in genom fönstret eller balkongdörren.

Tillstånd att installera

Ägaren av ett egnahemshus kan fritt skaffa en klimatanläggning fast till varje rum i sitt hem. I ett husbolag går gränsen vid att det inte är tillåtet att göra en fast installering av anläggningen eller ansluta den till något av bassystemen såsom ventilationskanalen eller avloppsledningssystemet utan tillstånd av husbolaget. – Om inga ändringar är nödvändiga befinner man sig på säkra vatten. Det är till exempel inte tillåtet att avlägsna bitar från ett fönster som är på husbolagets ansvar för att föra ett utloppsrör genom det, påpekar DI Petri Pylsy, ledande expert vid Finlands Fastighetsförbund rf.

Pylsy råder att ta kontakt med husbolaget, om man känner sig osäker.

– Du ska inte heller täppa till tilluft-söppningarna även om det kommer in het luft via dem när det är varmt ute. Tilluften är absolut nödvändig.

Det är möjligt att skaffa en anläggning till en hyresbostad och även tillåtet att använda den. Anne Viita,

verksamhetsledare vid Vuokralaiset ry (Finska hyresgästerna) säger att en flyttbar klimatanläggning är ett rörligt föremål, varvid det kan jämföras med övriga inventarier. – Hyresgästen måste naturligtvis vara noggrann när hen använder anläggningen, med andra ord ska hen försäkra sig om att exempelvis kondensvattnet inte ger upphov till fuktskador på golvet.

Vid installering ska bruksanvisningarna som följer med anläggningen följas noggrant.

Varför brinner en 10 A säkring stup i kvarten på stugan?

Hur mycket belastning tål den och vilka apparater betyder det i praktiken?

FOTONA: VASTAVALO / ARI ANDERSIN, SÄHKÖINFO

När vintern börjar vara förbi vänder vi blickarna mot naturen och gyllene minnen från sommarstugorna dyker upp i tankarna. Visserligen är stugorna eviga byggplatser, vilket vi inte glömmar, och olika typer av missöden hör till saken. Säkringarna brinner med den nya vedmaskinen, vilket vi naturligtvis skyller på vedmaskinen, som vi för tillbaka till affären. Väl i affären konstateras att den fungerar utan problem... Det finns säkert många olika berättelser.

Situationer som den ovan berättar om fastigheter där elen har planerats för mycket liten elförbrukning. Elbilar, olika slags arbetsmaskiner och övrig betydande ökning av elektrifiering är en utmaning för gamla installationer som inte ursprungligen hade planerats så långt in i framtiden.

På sommarstugorna har ofta använts små säkringsstorlekar, exempelvis 10 ampers säkringar eller så har lite känsligare dvärgbrytare med B-karakteristik, dvs. automatsäkringar använts. Det är framför allt säkerheten som dikterar behovet av dessa: vid svag distribution är det möjligt att stora och

mindre känsliga skyddsapparaters funktionstid blir farligt lång när felsituationer, dvs. risk för elstötter uppstår. Skyddsanordningar som är begränsat dimensionerade skyddar människor och egendom bättre men tål mindre mängder normal elbelastning, och de mer känsliga med B-karakteristik tål inte lika bra exempelvis kortvariga, ibland mycket höga kopplingsströmspikar som orsakas av olika typer av hushållsmaskiner eller arbetsmaskiner.

En 10 ampers säkring eller strömbrytare tål nominellt totalt 2 300 W normal belastning som kopplas till ett hushållseluttag. Om man råkar koppla exempelvis en dammsugare 600 W, elspis 800 W och vedmaskin 2 300 W bakom samma säkring, blir den sammanräknade belastningen 3 700 W, vilket överskrider rejält det som säkringen tål. Lägg till sommarhetta, en överhettad elcentral, en skyddsanordning som redan är varm och därför avlöses snabbare, kan en vedmaskin ensam vara tillräcklig för att säkringen ska brinna.

Senast i det skedet när säkringens

Svaren har getts av
Matti Orrberg
teknisk sakkunnig
Sähkö- ja teleurakoitsijat
(Finlands Elentreprenörsför-
bund) STUL ry

gränser har prövats några gånger, har dess säkringstråd redan blivit så pass mycket skörare att den kan brinna också av en kopplingsströmspik från en mindre belastning. Sälunda har särskilt säkringar även en livslängd eftersom säkringstråden i dem är planerad att fungera endast en gång vilket gör den till en slitagedel. Detta kan leda till oväntade utmaningar och därför är det en god idé att alltid ha tillräckligt med extra säkringar i hemmet och stugan.

Om de här problemen låter bekanta, lönar det sig att börja fråga efter en kunnig elentreprenör som till exempel är medlem av Finlands elentreprenörsförbund STUL. Tillsammans med dem kan du kolla om det är möjligt att omgruppera elektrifieringen, vilket i de flesta situationer kan vara till hjälp. Det kan vara nödvändigt att utreda hur elektrifieringen kan förbättras tillräckligt för att uppfylla dagens behov.

Vattningsystemet håller växterna vid liv under din semester

Växtodlingar på stugan, balkongen eller i växthuset kräver regelbunden vattning och omsorg även då när du befinner dig på något annat ställe. Med hjälp av droppbevattningssystemet som fungerar med en solcell kan du rigga upp vattning för 10 växter. Vattningen behöver varken en krananslutning eller el, det räcker med solljus och en vattenså eller ett ämbar. Laddbara batterier följer dock med som säkerhet för molniga dagar.

Droppvattning med vattningsserie för 10 växter 59 € (Clas Ohlson)

Laddbar stormlykt fungerar även som reservströmkälla

Den laddbara och dimbara stormlyktan Maija är utrustad med en reservströmfunktion och därför skapar den säkerhet till exempel i fall av elavbrott. Ljuseffekten på 1 000 lumen gör stormlyktan till en bra ljuskälla också till stugan och på utflykter. 5 timmars laddning ger 2–95 timmar brukstid.

Pris 30,39 € (Puuillo)

Stenar som lyser upp gården

Stenformade LED-lampor lyser ute på gården och i trädgården 8–12 timmar med en laddning. Fyra belysningslägen och 16 färgalternativ. Styrts med en fjärrkontroll. Lamporna är 23, 24 och 28 cm breda.

Farallon set med tre dekorationslampor, tot. 119,99 € (Beliani)

Har du svårt att somna när det är ljus?

Therabody SleepMask är en sovmask som stänger ut ljuset till 100 % när du sover och den omfattar även 3 tysta, lugnande vibrationsmönster som är planerade att hjälpa dig att slappna av och somna snabbare.

Pris 104 € (Power)

Priserna på produkterna och köpställena är riktgivande. Informationen är från april 2025.

Håll kylkedjan i skick

Polarbox är en högklassig kylväska av hårdplast i retro/vintagestil som finns i läckra pastellfärger. I den bär du vackert de viktigaste frysvarorna hem från affären eller tar med dig väggkost på en picknick. Locket kan tas loss och användas som bricka. En härlig present till stugan. Livsmedel hålls vid 5–15 graders temperatur i 24 timmar i kylväskan. Kräver en kylklamp.

Pris 35 € (12 liter), 49 € (20 liter) (Netrauta)

Reparera själv – spara pengar och miljön

Tätningarna kan byta i de flesta apparater. Arbetet är enkelt och snabbt att utföra: den gamla tätningen dras loss och den nya trycks på plats.

TEXT: **MATTI TUOVINEN** FOTONA: **SHUTTERSTOCK**

Det är både möjligt och tillåtet att själv reparera vanliga småfel i hushållsmaskiner. Det finns ett relativt bra utbud av reservdelar och arbetsanvisningar hittar du på internet. En basutrustning med verktyg räcker till men tummen ska helst inte vara mitt i handen.

När du själv reparerar ett fel i en hushållsmaskin vars garantitid har gått ut i stället för att genast köpa en ny maskin som ersätter den sönderiga, sparar du pengar, producerar mindre avfall och motarbetar slit-och-släng-kulturen.

Men är reparationerna säkra?

Ja, bara man kommer ihåg några basfakta. Man ska inte mixra med eldrivna apparater, om man inte vet något om dem. Det är nödvändigt att ha grundläggande kunskaper – med början från att apparaten som ska repareras först tas loss från elnätet.

Enligt förordningarna får en vanlig konsument endast göras små reparationer. Stora reparationer och fasta elinstalleringar ska göras av en fackman som har behöriga rättigheter för arbetena, påpekar Säkerhets- och kemikalieverket Tukes. Överinspektör **Ville Huurinainen** preciserar riktlinjen så här:

– Reparationer av de elektriska delarna i hushållsmaskiner och andra

elapparater, vars märkspänning är över 50 volt likström eller över 120 volt växelström, ska utföras av en fackman. Däremot är reparation av de mekaniska delarna tillåtet för alla förutsatt att apparatens berörings- och vattenskydd inte ändras.

Enligt Huurinainen betyder det att det är förbjudet för en vanlig konsument att till exempel byta ut grillmotståndet i en elugn eller elmotståndet i en bastuugn.

Tätningar, silar, pumpar

Typiska småfel som dyker upp när en apparat åldras är exempelvis att tätningarna i elspisens ugnslucka eller kylanordningens dörr börjar falska. Tätningarna kan bytas i de flesta ap-

Vanliga besvär i tvätt- och diskmaskiner är problem med vattenintag och -bortledning.

parater. Arbetet är enkelt och snabbt att utföra: den gamla tätningen dras loss och den nya trycks på plats.

Vanliga besvär i tvätt- och diskmaskiner är problem med vattenintag och -bortledning. Silarna i apparaten behöver naturligtvis rengöras med jämna mellanrum vilket är en enkel åtgärd. Ska man exempelvis byta ut vattenpumpen krävs lite med tid och pysslande. I nuvarande modeller underlättas arbetet av att maskinerna till stor del är sammansatta av moduler.

Det är bara att öppna den gamla pumpens fästsruvar, lyfta bort pumpen, lägga den nya på plats i stället, skruva fast den, ansluta slangarna och lägga tillbaka skyddslocken – det är allt. Det är nästan som att sätta ihop ett pussel. Arbetet kan även vara intressant om man är nyfiken på teknik.

Reparationsarbeten av den här typen kan utföras med basverktyg. Det behövs ett par olika skruvmejslar. En liten hylsserie eller länknnycklar med de vanligaste storlekarna är också till bra hjälp även om man klarar sig med en skiftnyckel ganska långt. Ibland kan till exempel en tång komma väl till hands. Om det ser ut som att det krävs specialverktyg för arbetet så är det inte avsett att utföras på egen hand.

En utgift på några tior eller en hundralapp

Lönar det sig att reparera hushållsmaskiner? Ja, det gör det i många fall. Ju

dyrare apparaten är desto bättre lönar det sig att reparera den.

Använd till exempel följande kalkyl för att göra en bedömning av saken: När anskaffningspriset för maskinen divideras med användningsåren blir resultatet en summa som det lönar sig att sätta på reparationen. Med andra ord, om apparaten kostade 1 500 euro och är sju år gammal så lönar det sig att använda drygt 200 euro på att reparera den.

För den summan köper man olika slags tätningar, men även vattenpumpar, värmemotstånd och många andra reservdelar. Installerar man själv reservdelen så sparar man utgiften för en reparatör.

Du åstadkommer redan en liten inbesparing genom att själv ta isär apparaten, konstatera vilket slags del som behövs, beställa den och sedan be en fackman komma och byta ut delen.

Visserligen stöter du i något skede på gränsen för vad som lönar sig. Det lönar sig knappast att reparera exempelvis kompressorn i en 20 år gammal kylanordning. Elförbrukningen i en gammal apparat kan också vara så stor att det är en bättre ekologisk åtgärd att byta ut hela apparaten mot en ny och mer energieffektiv maskin.

Anvisningar och reservdelar från webben

Det finns redan en stor mängd reparationsanvisningar för olika slags

hushållsmaskiner på internet. Vissa apparattillverkare erbjuder i sina webbutiker även ett sortiment av reservdelar som kan vara mycket omfattande. Till den här typen av tjänster hör bland annat självreparationsprogrammet Self Repair, som skapats av Samsung.

På marknaden finns också inhemskas aktörer. Exempelvis Netto-parts säljer reservdelar till flera olika tillverkares apparater. På bolagets webbplats hittar man även reparationsanvisningar och videoklipp på arbetsfaserna.

Konsumenterna känner inte särskilt väl till de olika källorna. En utredning som Konsumentförbundet lät utföra i fjol visade att även om försök har gjorts för att öka reparationsmöjligheterna hos apparaterna både genom lagstiftning och av tillverkarna, faller reparationer på egen hand fortfarande ofta på bristen på reparationsanvisningar och reservdelar, priset på delarna och brister i de egna kunskaperna.

Ungefär en tredjedel av dem som intervjuades i utredningen uppgav att de skulle låta en fackman reparera en hushållsmaskin som gått sönder. En knapp tredjedel skulle genast köpa en ny apparat.

Endast omkring en femtedel av dem som svarade ansåg att de kan själv reparera apparaten. Å andra sidan erkände mer än hälften av dem som svarade att deras egna kunskaper inte räcker till.

Det bästa är naturen
och tystnaden som
omger oss.

Under herdesemestern njuter man helt och fullt av naturen

TEXT: TARJA HEIKKILÄ-LEINO
FOTONA: JUKKA LEINO

Eila Huusko firar en semestervecka tillsammans med sin dotters familj som fåraherde på gården Hiidenmaa invid Neitvuori i Anttola. – Det bästa här är naturen och tystnaden. Det hörs inget trafikbuller, endast fågelsång.

På gården Hiidenmaa visar sig det traditionella landskapet i sin vackraste skrud i juni. Naturblommorna blommar i kapp på gården. Fåren söker skugga under träden för att komma undan

den gassande solen och bakom fårbetet öppnar sig ett underbart sjölandskap mot sjön Luonteri.

Gårdens huvudbyggnad är en verklig tidsresa till allmogestämning från 1900-talet. Trämöblerna, den stora bakugnen och kamrarna andas gångna tider. De mörka stockväggarna stänger ut hettan. Stället har inte elektricitet, men kylskåpet drivs av en solpanel och gasspisen ute på verandan står till tjänst när det ska lagas mat. Dricksvatten måste man ha med sig. Sjön har tillräckligt med vatten för gästerna att tvätta sig och för fåren. Hur hittade ni ett sådant här semesterställe?

– En vän till vår dotter hade varit på en sådan här herdesemester och det inspirerade oss att söka hit. Jag hade

tur på lotteriet och nu är vi här i tre generationer och kommer säkert att ansöka om att få komma på nytt, ler **Eila Huusko** och hämtar sitt nyvaknade barnbarn från kammaren.

Amalia, 10 månader, följer noggrant med händelserna från mormors trygga famn. Den lilla flickan har oändligt mycket att se på i omgivningen.

Naturen är starkt närvarande

Neitvuori är det högsta berget i Södra Savolax. Intill gården Hiidenmaa löper Hiidenpolut-rutterna i naturskyddsområdet och man har möjlighet att bekanta sig med det storartade landskapet längs utmärkta rutter. Vägkosten äts ofta vid ett vindskydd.

– Naturen är viktig för oss alla och

Den traditionella gårdsgården är ett mästerverk.

Hur flyter livet i en stuga utan elektricitet?

– Det första som händer är att strömmen tar slut i mobiltelefonerna, det är alltså bra att ha med sig en powerbank, dvs. en reservströmkälla. Vi har ingen bil och vi har ett litet barn med oss. Med tanke på säkerheten är det viktigt att veta att telefonen fungerar och att vi kan larma hjälp till fåren och herdarna, om det behövs. Man saknar inte några underhållningsapparater här, de yngre längtar visserligen efter en batteriradio. Lyckligtvis behövs varken ljus eller värme så här på sommaren. Kylskåpet drivs med solen och vi lagar mat på gasspisen, funderar Eila.

Vattnet måste bäras in, vi diskar ute på bänken och tvättar oss i bastun.

– Det är helt säkert att vi uppskattar elektriciteten och den komfort som den medför mer efter den här upplevelsen. Det känns lyxigt att ställa sig i en varm dusch.

Herdeveckan är trevlig omväxling till höghuslivet i Helsingfors. Här är det tyst. Doften av blommorna är berusande en vindstilla kväll. Vi har också hört göken gala. Det finns stora mängder fjärilar och ängsblommor.

Naturen är ett viktigt andningshål för Eila Huusko. Hon har alltid gillat att röra sig i naturen.

– Landskapet är otroligt vackert här. Man ser långt från Neitvuori och utsikten är lika vacker som på Koli, berättar Eila som är hemma från Sotkamo.

Och sedan är det fåren

Det modigaste svarta fåret kommer fram och hälsar entusiastiskt på besökarna och vill bli krafsad. Fåren är till rasen så kallade Kainuunharmas, dvs. gråa får från Kajanaland.

– Nu finns här sju Kainuunharmas-får och en Gråhårig från Kajanaland, skrattar Eila med hänvisning till sina rötter i Kajanaland.

– Fåren ger inte upphov till någon stor arbetsbörda. Jag observerar dagligen att fåren är i behåll och friska: de äter, idisslar och rör sig normalt. Jag ser till att de har tillräckligt med vatten, saltstenen finns på plats och de har tillgång till mineraler.

Fåren utför ett viktigt arbete.

– Naturen förvildas när husdjuren försvinner från landskapet. Till först kommer dunörten och så småningom växer området igen med buskar och träd. Samtidigt försvinner något unikt från omgivningen. Det är sorgligt. Vi ser samma utveckling i Kajanaland. Lyckligtvis utför fåren ett värdefullt ar-

bete här och håller landskapet öppet.

"Det är bara så härligt här!"

Kundrådgivare **Leena Hiltunen** på Forststyrelsens naturtjänster berättar att de som firar herdesemester njuter helhjärtat av lugnet i naturen.

– På några dagar trillar semesterfirarna in i ett tillstånd som jag kallar "Herdesemesterbubblan". När naturen är starkt närvarande, buller och brådska har försvunnit, likaså bekvämligheterna, kan semesterfiraren på riktigt nollställa sitt sinne och börja slappna av. Den enda kommentaren är ofta: "Det är bara så härligt här". Vilan är fullständig, strömmen tar slut från mobilerna eftersom alla bekvämlighe-

ter saknas i de flesta inkvarteringsställen, också elektricitet.

Konceptet Herdesemester fick sin början omkring decennieskiftet 2010 i Koli, där man kom på idén att hyra ut områden i nationalparkerna som fårbeten.

– Man märkte snabbt att det skulle vara bra att någon håller ett öga på fåren och lite vallar dem. Då började man hyra ut ett närliggande övernattningsställe till semesterfirare på villkor att de håller ett öga på fåren. Konceptet fick snabbt vind i seglen och spred sig runtom hela Finland. Nu har vi 15 Herdesemesterställen och det är rusning till dem.

Sju får upprätthåller ett mångsidigt växtbestånd.

Läs mer om herdesemestrar: [här >>](#)

Smart och enkel gårdsskötsel

TEXT: **MATTI TUOVINEN**
FOTONA: **FÖRSÄLJARE**

Robotgräsklippare utnyttjar också AI. De mest avancerade modellerna kan göra saker som man tidigare bara kunde drömma om. Samtidigt har de blivit informationstekniska anordningar som kontrolleras med smarttelefonen.

Robotgräsklipparna hälsar inte ännu på sin ägare ute på gården, men det är nära. Det finns några modeller som redan lyder röstkommandon. Visserligen förstår de inte tills vidare finska – produktutvecklarna anser att vi är ett alltför litet språkområde – men kommandon som ges på engelska går

nog fram.

Samtidigt har mobiltelefonen blivit den moderna robotgräsklipparens parhäst. Telefonen fungerar som fjärrkontroll, den används för att fastställa klipparens funktionsområde, många inställningar och vid behov kan funktionerna ändras på distans. Varför inte sitta sysslös och titta på samma vy som klipparen ser samtidigt som den utför sitt arbete.

Allt det här förutsätter naturligtvis att klipparen befinner sig inom ett 4G-mobiltelefonnät och/eller hemmets wifi-nät. De första apparaterna som fungerar även i 5G-nätet är på väg in på marknaden.

Den som överväger ett köp bör tänka på att en GSM-förbindelse inte

ingår i priset på samtliga klippare.

Smarta och kompetenta robotklippare är fortfarande dyra. Priset på toppenheterna för hushåll som säljs på marknaden i Finland kan ligga på ända upp till fem eller sex tusen euro. Därför är det inte alls underligt att de som säljer bäst är grundmodellerna på 500–1 000 euro. De är inte dåliga.

Virtuell kabel

Traditionellt sett har den mest arbetsdryga åtgärden vid ibrucktagning av en robotgräsklippare varit att dra en kabel som drar upp gränserna för klipparens arbetsområde runt gräsmattan. Nu finns det allt fler tillverkare som erbjuder apparatmodeller som inte behöver en gränskabel.

De här klipparnas arbetsområde fastställs virtuellt på smarttelefonens skärm. Du laddar ner tillverkarens app i telefonen, det är ett slags kartprogram på vilket du ritar området innanför vilket apparaten får snurra på gården. Klipparen följer och ställer in sitt läge med hjälp av signaler från GPS-satelliter och håller sig inom det avgränsade området. Enligt tillverkarna är positionsbestämningens exakthet några centimeter i bästa fall.

I mobilappen är det också möjligt att rita permanenta eller tillfälliga avgränsningsområden dit klipparen inte får gå. På det här sättet behöver barnens uppblåsbara plaskbassäng, som hämtats ut på gården på en het dag inte råka ut för klipparen även om gräsmattan runtomkring den blir klippt.

Vad händer om en tjuv slår till? Det är visserligen möjligt att stjäla själva klipparen, men med hjälp av GPS-signalen lokaliseras tjuvens adress obönhörligen. En del apparater skriker ut ett alarm när de hamnar utanför gården och de startar inte utan rätt PIN-kod.

Säkerhetsteknik

Kan familjens lilla hund bli robotgräsklipparens offer eller en igelkott – den rullar ju ihop sig till en taggboll när den känner sig hotad i stället för att springa undan?

Nej, det är inte möjligt. Moderna klippare tittar framför sig med kameror och olika slags sensorer. Om apparaten observerar ett hinder stannar den före det och vänder mot en annan riktning. Modeller med mindre AI kanske kör fram till hindret och puffar till det lätt med sin stötfångare innan de backar bort.

Driftssäkerheten har beaktats i apparaterna också på andra sätt. Smarta klippare till exempel slocknar, om man lyfter upp apparaten från marken eller lutar på den. På det sättet blir inte

fingrarna stympade ens av misstag.

Alla robotgräsklippare är åtminstone stänkvattenskyddade, men trots det rekommenderas inte användning när det regnar. Många apparater söker sig automatiskt till sin laddningsstation när det börjar regna. Vissa är så avancerade att de följer väderrapporterna i realtid och avbryter klippandet redan när en regnfront närmar sig.

Det finns även apparater som förstår att gräsmattan behöver klippas oftare under början av sommaren när gräset växer kraftigt och mindre under högsommarens heta dagar.

En apparat som är ansluten till nätet utgör alltid en informationssäkerhetsrisk. Av den orsaken gör några tillverkare reklam för att servrarna som deras molntjänster använder finns i Europa där informationssäkerhetsbestämmelserna är stränga.

Option med fyrhjulsdraft

Robotklipparnas energieffektivitet har blivit bättre under de några senaste åren samtidigt som stora litiumjonbatterier har blivit mer allmänna. Detta betyder längre verksamhetstider. I de nyaste apparaterna görs reklam för att batteriets laddningstid i bästa fall är under en timme. Enligt tillverkarna kan längsta klippningstiden vara till och med nästan fyra timmar.

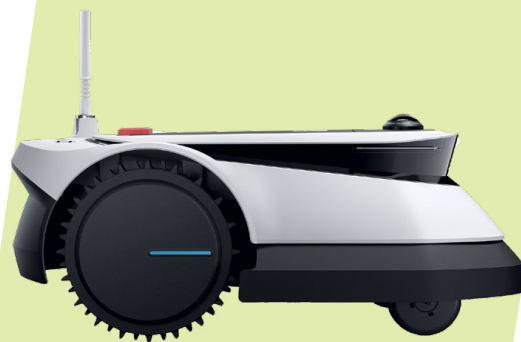
De nyaste robotklipparna har en något lägre ljudnivå än de gamla. Den typiska bullernivån stannar till och med under 60 decibel vilket motsvarar en normal diskussion eller ljudnivån hos tyst stadstrafik. Skärbladen ger upphov till det största oljudet. En gräsmatta i gott skick klipps tystare än en sådan där det växer ogräs eller rotskott från fruktträd.

Robotklipparna fungerar bäst på jämna och regelbundna gårdar, men de är inte heller rädda för utmaningar. Många av dem klarar sig bra i sluttningar med en lutning på 30 procent, de bästa klarar sig även i lutningar på ända upp till 45 procent.

Om din gård har en yta som avviker mycket från en jämn yta, lönar det sig att välja en apparat som har stora och stormönstrade däck. Några toppmodeller erbjuder fyrhjulsdraft som lösningen på en säker framfart.

*Dreame A1 Pro robotgräsklippare
DI1012 Gigantti 1799 €.*

*Ecovacs GOAT G1 robotgräsklippare
MPB11-11 Gigantti 1599 €.*

*Husqvarna Automower 430X
Hylte Hunting & Outdoor 3119 €.*

Navimow i105E Gigantti 1074 €.

Läs mer om det
ena finare recepten på
pannkaffe över öppen eld
efter det andra här!

TACK FÖR DE FINA recepten på pannkaffe över öppen eld!

Vi frågade i det förra numret av kundtidningen vilket är det riktiga sättet att koka pannkaffe över öppen eld och hur kaffet ska drickas. Vi fick in hundratals svar och goda tips i vår tävling. Tack till alla som deltog! Kaffe-pannan som var priset har lottats ut och skickats till vinnaren. Här följer några utdrag från svaren på enkäten.

Rent vatten, grovt malet kaffe och som krydda kanel, kardemumma, kokosolja, smör eller saltkristaller, som enligt tradition tar bort smaken av vatten. Utöver äkta smaker var det också viktigt med äkta natur, sprakande lägereld, doften av rök samt gott sällskap. En liten kaffe-stund vid en lägereld erbjuder härliga upplevelser när man är omgiven av den tysta naturen, blickar in i den levande elden och får prata om viktiga saker.

Vi önskar härliga stunder i naturen till alla!

Här några exempel på hur det bästa pannkaffet över öppen eld kokas.

"Koka upp vattnet över en lägereld ute i skogen. Lyft pannan bort från elden och lägg i kryddorna och 2 korn havssalt. Koka upp och låt stå en stund, håll en

skvätt kaffe från pannan i en kåsa och håll det tillbaka i pannan. Låt stå tills kryddorna har sjunkit ned på botten. Drick kaffet ur en kåsa i gott sällskap."

"Koka upp vattnet i en kaffekanna som hänger i ändan av en käpp över lägerelden och släng i en näve med kryddor. Koka sedan upp på nytt så att det färdiga kaffet inte kokar över. Lyft pannan bort från elden och rör om med en trästicka. Ge dig tåls några minuter och sedan är det bara att dricka kaffet svart!"

"Du behöver 1,5–2 mått (å 7 g) mörkrostat (3–4,5 grad) kokmalet kaffe per kåsa. Vatten 1 kåsa mer än den önska-de kaffemängden. Koka upp vattnet i en panna som är upphängd på en stadig käpp eller ställning över en lägereld. Lyft pannan till sidan och tillsätt det malda kaffet i vattnet. Rör om försiktigt. Pannan tillbaks över elden och koka upp försiktigt. Lyft pannan till sidan och skräm upp kaffet genom att tillsätta en skvätt med kallt vatten. Drick när sumpen har sjunkit till botten."

"Kaffe à la Hartikainen. Koka upp vattnet i pannan över elden och lyft bort den. Tillsätt en kon av kokmalet kaffe lika stor som en ung kvinnas bröst. Lägg på locket för några minuter, knacka på pannan med ett knivskaft

så att det uppstår en vackert ljusbrun crema i pannan. Låt kaffet sjunka ordentligt, drick sedan utan tillbehör från en kåsa vid en lägereld. Jag har fått receptet för 40 år sedan av en gränsbevakare i Ivalo."

"Koka upp vattnet, tillsätt kaffe tills skeden flyter, tillsätt sedan ännu lite till. Koka upp. Låt stå i 5 minuter och knacka några gånger med en kniv på pannan. Servera hett i en kåsa."

"Kaffe som kokats över öppen eld ska drickas svart med en sockerbit under läppen, den som vill kan hålla en skvätt mjölk i kaffet."

"Lägg först tärnad brödst i koppen och håll kaffet ovanpå. Drick först kaffet och ät sedan osten."

"Drick först en hutt konjak och sedan kaffet med barr i kaffet som "kaffebröd".

"Drick ur egen kåsa, med den lugna och vackra naturen som tillbehör."

"Nå, i skogen kan man ju hålla fast en skvätt kossu i kaffet."

Trädfällningsrådgivning ger säkerhet när du ska fälla ett träd på gården

Den gamla granen ser sorglig ut där den stor på sidan av tomten. De bruna barren berättar att det jättelika trädet har kommit till sin resas ände. Trädet har dött, antingen av ålderdom eller någon sjukdom, men ellinjen som löper i närheten gör fällandet osäkert. Lyckligtvis ger elnätsbolaget råd och anvisningar för fällandet.

Kontakta en yrkeskunnig skogsarbetare som hjälper till med att göra en bedömning av riskerna med fällningsarbetet. Sträcker sig trädet ända till ledningarna när det faller? Om fällandet visar sig vara det minsta farligt för den som ska fälla trädet eller ellinjen, lönar det sig att kontakta nätbolaget och utnyttja trädfällningsrådgivningen.

Nätbolagets trädfällningsrådgivning säkerställer att trädet fälls på ett säkert sätt. Den fråntar även ansvaret, om trädet trots allt faller över ellinjen. Skador som orsakats av ett träd som fällts för egen hand måste betalas av tomtens ägare. Om du har beställt trädfällningsrådgivning, faktureras du inte för skador som uppstår på ellinjen. Skador på byggnader eller övrig egendom är dock alltid på tomtägarens ansvar.

Vilket slags rådgivning?

Trädfällningsrådgivningen är avgiftsfri och likaså elarbeten i anslutning till den. Man måste själv ordna och betala själva fällningsarbetet. Rådgivningstjänsten varierar beroende på vilket slags elledning som finns på fällningsavstånd.

Fällningsrådgivning för träd som står i närheten av mellanspanningsledningar ges alltid på platsen. Även om själva fällandet inte ingår i tjänsten kan rådgivningen omfatta till exempel fästande av linor vid trädet som ska fällas.

Anvisningar för fällning av träd som står i närheten av lågspanningsledningar ges per telefon. I samband med telefonsamtalet ger trädfällningsrådgivaren fällningstillstånd. I särskilda fall kan rådgivningen även ges på platsen. Elarbeten i anknytning till fällandet, exempelvis nedtagning av ellinjen för den tid som trädfällningen pågår, är även i det här fallet avgiftsfria.

Beställ rådgivningen i god tid

Står det ett träd nära elledningarna på tomten som du äger? Du känner ju till att du kan utnyttja vår avgiftsfria trädfällningsrådgivning!

Beställ trädfällningsrådgivning i god tid (2 veckor före åtgärden) genom att ta kontakt med vår avtalsentreprenör Elvera, antingen **per telefon eller med en blankett**. Du kan foga bilder på målet till blanketten. Blanketten finns på vår webbplats.

RÅD OM TRÄDFÄLLNING

Såg du ett träd som har fallit eller hotar att fall över en linje?

Om du ser ett träd som kan vara skadligt för ellinjen, ska du göra en anmälan om det till elnätsbolaget. Försök inte själv korrigera felet eller röja bort trädet. Nätbolagen utför linjeröjning hela tiden, så att skadliga träd inte ska falla över ledningarna. Proffs kontrollerar situationen och avlägsnar vid behov trädet utan avgift. Markägaren får behålla virket.

Kontaktinformation för trädfällningsrådgivningen:

Elvera Oy, tfn 029 170 4608

Tjänsten är öppen vardagar kl. 8–16.

Rådgivaren ger anvisningar om hur ett träd ska fällas på ett säkert sätt. Fällningsrådgivningen innefattar inte själva fällningsarbetet, i stället är det tomtens ägare som svarar för fällandet av trädet och kostnaderna för fällningsarbetet. Rådgivningstjänsten ger dig vid behov information om entreprenörer som utför fällningsarbete.

Om lovlig trädfällning skadar elnätet debiterar vi inte för reparationskostnaderna. Om olovlig trädfällning orsakar skador på elnätet fakturerar vi kostnaderna av kunden. Kunden ansvarar alltid för skador som orsakas på byggnader.

Smartmätarna styr energiförbrukningen i en mer ekonomisk riktning

TEXT: TARJA HEIKKILÄ-LEINO
FOTO: VESA MARJANEN

Nu byts gamla mätare ut mot nya smartmätare i rask takt. Den nya mätaren ger kunden ännu mer exakt information om den egna elförbrukningen. Ytterligare ger den ett verktyg för att styra den egna elförbrukningen och utnyttja börsel.

Övergång till smartmätning är ett krav från EU och enligt tidtabellen ska smartmätning vara i bruk i hela Europa före den 5.7.2031.* I Finland förnyas mätarna nu och uppdateras till nivån som krävs eftersom de redan håller på att bli gamla. Vilken nytta har elanvändaren av bytet? Frågorna besvaras av expert Olli Taipale vid Finsk Energiindustri rf.

Vad kommer att förändras i och med smartmätarna?

– Smarta elmätare och smarta elnät är begrepp där snabbare och tätare datarörelse, analysering av data samt verksamhet utifrån analyser gör användningen av elnäten effektivare. De nya smartmätarna mäter en mätperiod på 15 minuter. I och med installeringarna får alla slutkunder tillgång till en mätare som, om de vill, gör det möjligt för dem att delta på 15 minuters börselmarknaden när den startar sommaren 2025. Dessutom omfattar de nya smartmätarna en HAN-port, en s.k. realtidsbuss för att få tillgång till mätuppgifterna exempelvis med hjälp av en separat anslutningsbar läsare eller genom en direkt anslutning till automationssystemet.

Smartmätningens nytta för kunden?

– Den största nyttan med de nya smartmätarna riktar sig till de förändringar i elanvändningen som görs nu tack vare börselavtalet. Genom att tidsinställa elanvändningen till förmånligare

I KORTHET:

Elmätarna kommer att bytas ut mot nya smartmätare före 2027. Elnätbolaget tar hand om installeringen av de nya smartmätarna och kostnaderna ingår i nättjänsten. Med den nya mätaren kan kunden välja 15 minuters börselprodukter på sommaren. Smartmätaren för med sig förnyade nättjänster, bland annat tidsinställning av elanvändningen, dvs. att laststyrningen kan genomföras ännu smartare i framtiden. Ibruktagningen är i princip avgiftsfri, men kan kräva att kunden själv beställer en uppdatering av elanslutningarna i fastigheten vilket är avgiftsbelagt. I framtiden kan den ge ännu större ekonomisk nytta.

* Den 14 maj 2025 meddelades det att införandet av en prissättningsperiod på 15 minuter fördröjs. Det nya ibruktagningsdatumet är nu 30.9.2025.

tider får kunden ekonomisk nytta. Mätperioden på 15 minuter för sig en möjlighet för kunderna att välja också 15 minuters börselprodukter för vilka priset i stället för nuvarande 24 olika priser kommer i fortsättningen att variera 96 gånger om dygnet.

På grund av de snabbare växlingarna i priset kan det vara besvärligt för kunden att följa med prisvariationerna på börsen i stället för den nuvarande timmarknaden. Det behövs automatiserade styrningar för elanvändningen så att kunderna kan dra största möjliga nytta av det. Via smartmätarna är det möjligt att genomföra laststyrning genom vilken kunden har möjlighet att via nätbolagets app eller webbplats flytta sin elanvändning till en ekonomiskt förmånligare tidpunkt.

Effektivare elanvändning under de förmånligaste timmarna är också en klimatgärning. Med en viss generalisering kan man konstatera att ju billigare tidpunkter du förbrukar energi eller ju mer du producerar när börsen är dyr, desto positivare är gärningen för klimatet.

På vilket sätt blir rapporteringen av elförbrukningsuppgifterna mer exakt?

– Mätperioden på 15 minuter ger kunden en bild av elförbrukningen mer i realtid. Tack vare den kortare mätperioden är det lättare för kunden att observera i sin egen elanvändning vilka faktorer i den egna elanvändningen som har en särskilt stor inverkan på elförbrukningen.

Eftersom mätperioden blir kortare visas även mätuppgifterna med kortare mellanrum. För närvarande levereras mätuppgifterna en gång om dygnet, men från och med början av 2026 kommer leveranstiden att vara högst sex timmar, varvid kunden ska kunna se och använda mätuppgifterna sex timmar efter förbrukningsögonblicket. Då kan kunden ändra på sin elanvändning ännu snabbare än tidigare.

– Ovan nämnda laststyrning kommer att utvecklas i en mer automatisk riktning varvid systemen optimerar elförbrukningen följande dag efter att priserna på börsen har publicerats. Elmarknaden kommer i framtiden att ha leverantörer av flexibla tjänster som samlar, dvs. aggregerar kundernas separata elapparat och erbjuder flexibilitet för dem på olika marknadsplatser. Utvecklingsarbetet för att utnyttja de aggregerade resurserna pågår, men utvecklingen kräver ännu tid innan kunderna får prova ett tjänstekoncept av den här typen.

Använder du redan e-faktura?

E-fakturan är lätt och behändig. E-fakturan kommer direkt till din nätbank och det är enkelt och säkert att betala. Du kan låta banken sköta betalningarna från ditt konto automatiskt på förfallodagen eller själv godkänna fakturorna till betalning. Fakturorna kommer alltid fram i tid och finns kvar i din nätbank, varifrån du till exempel kan skriva ut dem om du vill.

E-fakturan sparar förutom besväret även natur och pengar.

Gör ett e-fakturaavtal med Kymmenedalens EI i din egen nätbank, eller be vår kundtjänst att göra dig ett förslag om e-faktura.

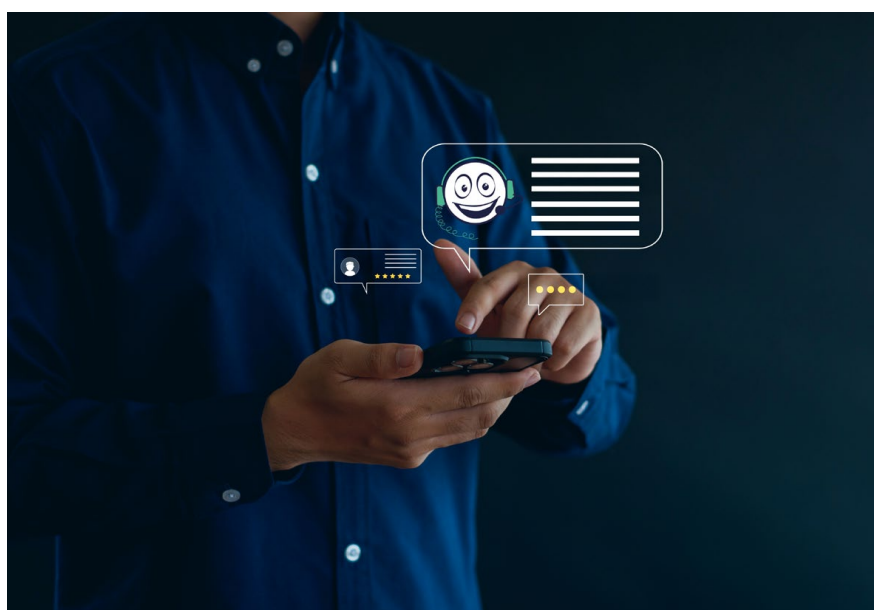
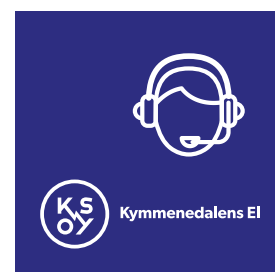
Servicetiden för vår kundtjänst ändras

Servicetiden för vår kundtjänst ändras den första juni. Du når kundtjänsten från och med den **andra juni per telefonvardagar kl. 8–16 på numret 05 7780 500.**

Du kan också lämna in en kontaktbegäran till kundtjänsten via blanketten på webbplatsen. Blanketten är alltid tillgänglig och kundtjänsten behandlar inkomna meddelanden i ankomstordning.

Vår chat-assistent Arki Virtanen betjänar flitigt på adressen **ksoy.fi** dag och natt. Arki Virtanen är en AI-baserad chatttjänst.

Vid störningar i eldistributionen kan du kontakta feltjänsten, som alltid är öppen på numret **05 7780 222.**

Den nya smartmätaren visar elanvändningsuppgifterna nästan i realtid

TEXT: TARJA HEIKKILÄ-LEINO

FOTONA: KONTRASTIA / PIHLA LIUKKONEN

Närmare 30 000 kunder har redan fått en ny smartmätare i bruk. Den nya mätaren för med sig mer exakt information om den egna elanvändningen och samtidigt öppnar den dörrar till nyttiga energilösningar. Men vad betyder det i praktiken och hur kan jag dra nytta av den nya mätaren?

– Tidigare mätte elmätaren förbrukningen med en timmes exakthet och uppgifterna överfördes för granskning en gång om dygnet. Nu gör den nya smartmätaren mätningar i fem minuters perioder och skickar uppgifterna vidare var 15 minut, berättar mätansvarig Ville Saira på Kymmenedalens Elnät. – Du kan granska uppgifterna med ungefär 20 minuters fördröjning i den nya tjänsten Oma KSOY.

Elmarknaden kräver kvartsmätning, dvs. att elanvändningen mäts i 15 minuters perioder. Med hjälp av den nya mätaren uppnås målet enkelt. Mätarna klarar sig även i framtiden. De uppfyller kraven även om mätperioden förkortas till 5 minuter. De nya mätarnas livslängd är dimensionerad till minst 15 år.

Följ upp din elanvändning ännu enklare än tidigare

Tack vare den nya mätaren får elanvändaren snabbt tillgång till sina förbrukningsuppgifter och kan följa upp effekterna av förändringar nästan i realtid.

– Det är möjligt att granska exempelvis elförbrukningen vid bastande snart efter bastubadet, säger Saira.

– Nyttan är konkret även i fritidsbostäder. Mätaren fungerar som en elektronisk stugårdskar! – du kan snabbt kolla om elen är på och förbrukningen på en normal nivå. Detta är särskilt nyttigt till exempel när det stormar och det är långt till stugan. Tidigare var man tvungen att vänta på informationen till följande dag.

Via den kommande tjänsten Oma KSOY blir nyttan ännu större. Du kan exempelvis stänga av elen i sommarbostaden från bilen på väg hem, om du glömde att göra det på platsen.

Inbesparingar och styrning i vardagen

Exakt mätning öppnar även dörrar till att spara energi, särskilt när tjänsten Oma KSOY tas i bruk.

– Med hjälp av tjänsten kan du styra elanvändningen i hemmet mångsidigare. Elmätarna omfattar ett laststyrningsrelä med hjälp av vilken du kan exempelvis styra varmvattenberedaren eller motsvarande uppvärmning. Via Oma KSOY kan du tidsinställa de här just till de timmar när elen är förmånligast, förtydligar Saira.

Om det finns fler styrbehov – exempelvis för att ladda elbilen eller utnyttja solet – lönar det sig att börja med att vända sig till en elentreprenör. När anordningarna är i skick görs styrningen enkelt som självbetjäning via Oma KSOY.

**SÄHKÖ
MITTARIT**
—kiertueella—

Sähköasiat näpissä

Oma KSOY gör det ännu enklare att sköta elärenden – alltid oberoende av tid och plats. Alla elärenden enkelt i egna händer, i smarttelefonen.

Oma KSOY

– elärenden i egna händer

Den elektroniska ärendehanteringstjänsten förnyas och kommer snart att betjäna ännu mångsidigare.

Den nuvarande Online-ärendehantering får snart en efterträdare, när Oma KSOY tas i bruk. Den nya tjänsten samlar alla ärenden relaterade till elnätjänsten på ett ställe – enkelt, säkert och mobilt.

– Det bästa i den nya tjänsten är mångsidigheten och mobilt användningen. Nu har du elärenden på riktigt i egna händer – till exempel i smarttelefonen när du sitter på stugterrassen, berättar anslutningsansvarig Sirpa Jokisalo på Kymmenedalens Elnät.

Utvecklad för kundernas vardag

Tjänsten Oma KSOY har varit under utveckling i ett år och övergår snart till testfasen. Reformen har en koppling till det omfattande projektet för utbyte av mätare, inom vilket nya smartmätare installeras till kunderna före 2027.

– De nya mätarna för med sig mer exakt information om elanvändningen

och möjliggör en helt ny typ av tjänster. Kunden kan enkelt utnyttja dem i Oma KSOY: elen i sommarstugan kan till exempel stängas av på distans eller elanvändningen kan styras direkt till de förmånligaste timmarna. Med hjälp av tjänsten har kunden en konkret möjlighet att själv justera ärenden i anslutning till sin egen elektricitet, berättar Jokisalo

Tjänsten följer med dig

Enligt en preliminär tidtabell kommer Oma KSOY att tas i bruk i augusti. En stark autentisering krävs i samband med den första inloggningen och säkerheten kontrolleras genom sporadisk autentisering även senare.

När kunden har kommit in i tjänsten ser hen genast alla viktiga uppgifter:

- de egna avtals- och kunduppgifterna
- fakturor och betalningsmöjligheter
- uppgifter om elanvändning, temperaturkurvor och spotpriser
- meddelanden och besked om förbrukningen och nya fakturor efter eget val

Enligt Sirpa Jokisalo tar tjänsten Oma KSOY den elektroniska ärendehantering till en helt ny nivå. Elärendena hålls smidigt med i vardagen.

- kontaktbegäran till kundtjänsten på ett säkert sätt.

Efter att smartmätaren har installerats öppnas i tjänsten även följande:

- elanvändningsuppgifter med 15 minuters exakthet
- möjlighet att stänga av elanvändningen
- tidsinställning av elanvändningen till exempel utgående från priset på börsen.

– Dessa egenskaper kommer alltså i bruk efter att smartmätaren har installerats. Nya funktioner kommer att läggas till i tjänsten även i framtiden och vi håller våra kunder uppdaterade om utvecklingen, lovar Jokisalo.

Få mer nytta av smartmätarna – vi testar läsare för HAN-porten

TEXT: TARJA HEIKILÄ-LEINO
FOTONA: JUKKA LEINO

De nya smartmätarna för med sig exakt mätinformation som är tillgänglig via HAN-porten och läsapparaten som är ansluten till den. Nätserveeexperten Ilkka Ollila testade två olika apparater.

Ilkka Ollila välkomnar oss vid dörren till sitt hem i Koria. Också Manchesterterriern Caius hälsar ivrigt på gästerna och vill gärna leka. Nu ska vi ändå tala om elförbrukningsuppgifterna som de nya smartmätarna ger och hur de kan utnyttjas.

Ollila bor med sin maka i ett 150 m² stort egnahemshus med elvärme. Det finns mycket att följa upp i hushållets elförbrukning. Smarta golvuppvärmningstermostater fungerar i samarbete med luftvärmepumpen. Eldstäder stöder uppvärmningen och på taket glimmar ett 6,5 kW stort solkraftverk. Ute på gården står en laddbar hybrid och intar en portion el. Innan solpanelerna installerades låg förbrukningen nära 21 000 kilowattimmar om året, nu är mängden fyratusen kilowattimmar mindre.

– Vi är ett relativt självförsörjande hushåll. Dessutom har vi en egen borrhunn på gården vilket betyder att vi har även tillgång till eget vatten, berättar Ollila.

Apparaterna som testades

Homewizard P1 Meter

- förbindelse via wifi
- distansanvändning möjlig
- avgiftsfri Homewizard-app (iOS/Android)
- pris ca 25 €

Cozify HAN

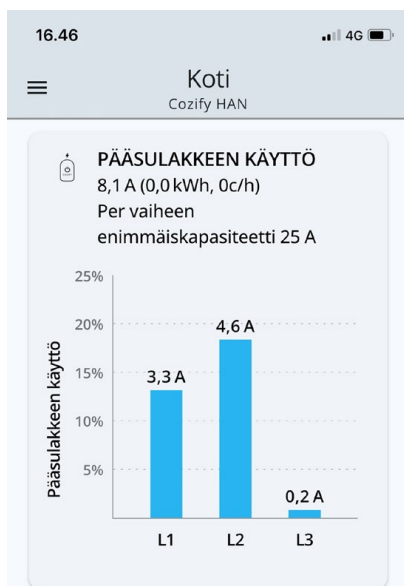
- förbindelse via wifi eller Ethernet
- finländsk Nyckelflaggan-produkt
- avgiftsfri Cozify HAN-app (iOS/Android)
- utvecklad för nordiska förhållanden
- pris ca 50 €

Ny smartmätare och HAN-port

För närvarande får Kymmenedalens Elnäts kunder nya smartmätare. Den nya mätaren för med sig mycket nytt som elanvändare kan utnyttja, bland annat exakt information om elförbrukningen. De nya smarta mätarna har en hemautomationsanslutning, som kallas för en HAN-port (Home Automation Network).

– Alla de nya smartmätarna har en HAN-port som du kan aktivera

Cozify momentaneffekt

Homewizard dagvy

Läsaren för mätuppgifter är direkt kopplad till HAN-porten och ansluten till wifi-nätet i hemmet.

genom att kontakta kundtjänsten vid Kymmenedalens El. Därtill behöver du köpa en läsapparat för mätaruppgifterna som ansluts till porten, så att du kan se dem, instruerar Ollila.

Cozify och Homewizard i test

Det finns flera olika läsare för mätuppgifter och prisklassen ligger omkring några tior. Ollila testade i sin egen mätare den inhemska Cozify HAN-läsaren som Kymmenedalens El har varit med om att utveckla. Den andra apparaten som varit i testbruk är Homewizard.

– Ett Wifi-nät behövs för att använda läsaren. Installeringen av båda läsarna var relativt enkel, den inleds med nedladdning av en mobilapp. Anordningen ansluts till HAN-porten och startas enligt anvisningarna. Hos oss är avståndet till mätcentralen cirka 30 meter och Wifi-nätet räckte mer än väl dit, berättar Ollila. – Visserligen tog det ganska länge för mätuppgifterna att laddas. Cozify måste genast startas på nytt, Homewizard hittade förbindelsen enklare. I båda följer man mätuppgifterna med en applikation som laddas ner. De var också lätta att ladda i bruk.

Skillnader som observerades mellan anordningarna i samband med provanvändningen

- Användargränssnittet ser lite annorlunda ut, men båda är

överskådliga. Båda uppdateras på några sekunder.

- Cozify är finskspråkig och utvecklad för nordiska förhållanden. Homewizard är delvis engelskspråkig.
- Cozify visar uppgifterna med 2–3 minuters historia. Homewizard samlar historikuppgifter över en period på 12 månader.
- Homewizard visar den sammanlagda effekten och för en månadsavgift visas de fasspecifika spänningarna. Cozify visar den fasspecifika elförbrukningen direkt. Detta är en behändig egenskap exempelvis för en elentreprenör och när man vill veta varför en säkring går ofta, dvs. någon fas är överbelastad.
- Den största skillnaden är kanske i webbanvändningen. Cozify måste vara i samma Wifi-nät som appen med vilken du tittar på uppgifterna. Du får kontakt med Homewizard också till exempel från stugan.

Vilken är den största nyttan som elanvändaren har av uppgifterna?

Med hjälp av läsaranordningen och appen som är ansluten till den ser du din egen elförbrukning exakt och snabbt. Med hjälp av den kan du till exempel granska kostnaderna, den aktuella elförbrukningen eller den totala energiförbrukningen över en bestämd tidsperiod.

– Det är lättare att tidsinställa och jämma ut elförbrukningen när du vet hur mycket el som förbrukas. Produ-

center av solcell har nytta av kraftverkets produktionsuppgifter. Genom att tidsinställa elförbrukningen till rätt tid kan du utnyttja bättre den egna produktionen och får mer avkastning från panelerna, funderar Ollila.

– Den som vill spara energi kan snabbt kolla vilken effekt en åtgärd har och man kan även kontrollera att allt fungerar som det ska hemma när man själv är ute på stugan eller på resa. Eventuella spänningsväxlingar syns bra i uppgifterna, likaså belastning av faser. Du kan gå igenom uppgifterna med en elmontör, om säkringarna löser ut och kopplingarna behöver ändras.

Automatik gör styrningen enklare

Det är möjligt att ansluta hemautomation till läsaranordningarna med hjälp av vilken det är lätt att tidsinställa hemmets elteknik eller exempelvis laddningen av elbilen till samma tid som solcellproduktionen eller förmånlig börsel.

– Med hjälp av automation kan elförbrukningen göras ännu smartare. Hos oss görs tidsinställningen nu manuellt utgående från uppgifterna och till exempel med hjälp av ett smarteluttag. Ibruktagningen av automation är följande steg i utnyttjandet av uppgifterna, funderar Ollila.

Smak och färg med grillade grönsaker

TEXT: TARJA HEIKKILÄ-LEINO
FOTONA: K-RUOKA.FI JA
KOTIMASET KASVIKSET RY

Grönsaker hämtar sommarens smak och färger till matbordet. Du kan skapa härliga delikatesser av dem också i grillen, prova nya smaker och åstadkom överraskande smakupplevelser. Tänd eld i grillen!

Färska och fräscha grönsaker är kronan på verket på sommarkreativitet. Trä dem på spett eller samla i knyten. Många grönsaker klarar sig bra i grillen även som sådana. Marinader, såser och dipsåser lägger sista handen vid smakkvällen. Du behöver inte alltid nöja dig med bekanta ingredienser. Årets grönsak, gurka, smakar gott också som grillad. Som tillägg gör den måltiden lite lättare, samma gäller också för nykål som får smaklökarna att vibrera. Har du provat grillad rabarber som omväxling? Här recept för sommarkreativitet.

Rabarberbacon och eldig dipp

Ingredienser:

ca 300 g rabarber
socker
1 pkt (150 g) bacon

Dipsås

1 burk (200 g) turkisk yoghurt
2 tsk sriracha-chilisås
en nypa salt
en nypa svartpeppar
½ kruka finhackad koriander

Tillredning:

1. Skär bort den tjocka änden från rabarbern. Skala rabarbern, om det behövs.
2. Skär rabarbern i ca 15 cm långa bitar och rulla dem i socker. Sveg bacon runt rabarberbitarna.
3. Grilla rabarberbaconbitarna eller stek dem i panna. Börja på låg värme, så att baconfettet smälter och rabarbern mjuknar. Avsluta med att grilla på hög värme, så att baconet får en frasig yta.
4. Blanda ihop ingredienserna för dipsåsen. Tillsätt chilisås efter egen smak. Servera rabarberbaconbitarna tillsammans med dipsåsen.

Recept: K-Ruoka

Grillad gurka

Ingredienser (4 portioner)

1 (ca 300 g) gurka
2 msk rybsolja
1 finhackad vitlöksklyfta
1/2 tsk flytande honung
1 tsk mynta
1/2 tsk salt

Tillredning

Tvätta gurkan och skär den i fyra bitar. Skär bitarna itu och skär halvorna ännu i två klyftor. Rör ned den krossade vitlöksklyftan, honung och kryddor i rybsolja. Pensla gurkbitarna med kryddoljan och grilla dem vackert bruna. Servera till exempel tillsammans med en grillad biff.

Recept: K-Ruoka

Grillad nykål

Ingredienser (4 portioner)

½ (ca 600 g) nykål
1 msk rybsolja

Yoghurtdressing

1 burk (2 dl) turkisk yoghurt
¼ dl dill
¼ tsk salt
en nypa svartpeppar

Därtill

1–2 msk rostade mandelspån
1–2 msk knaperstekt vitlök i chili-
och sesamolja (Pirkka)
dill

Tillredning

under 15 min.

1. Skär kålen i klyftor, så att stocken håller ihop klyftorna.
2. Pensla olja över ytan på kålklyftorna och grilla lätt en vacker stekyta på kålen. Kålen får ha kvar lite tuggmotstånd.
3. Rör ned dill, salt och peppar i yoghurt.
4. Placera kålklyftorna på ett fat delvis på varandra, håll yoghurt-dressing över ytan och knaperstekt vitlök med olja. Garnera med mandelspån och dilltofsar.

Recept: K-Ruoka

Grillsäsongens grönsaksspett

Ingredienser (4 portioner)

12 körsbärstomater
1 liten zucchini
150 g champinjoner
1 paprika
6 potatisar, färdigt kokta
eller halvkokta
2 lökar

Marinaden

1,5 msk balsamvinäger
0,5 dl rybsolja
salt
svartpeppar
finhackad timjan
eller andra färska örter

Därtill

grillspett av trä eller metall

Tillredning

1. Blötlägg grillspett av trä ca en halvtimme i vatten så att de inte börjar brinna i den heta grillen eller använd grillspett av metall.
2. Rör ihop marinad ingredienserna i en skål.
3. Skölj grönsakerna. Skär zucchini i lämpliga klyftor för spetten, gör det samma med paprika, potatis och lök. Färsipotatis och små knipplökar kan du trä på spetten hela eller skurna i halvor.
4. Tillsätt grönsakerna i skålen och rör om, så att marinaden fastnar på dem. Grönsakerna kan ligga i marinaden exempelvis i en halv timme innan du grillar dem.
5. Trä grönsakerna på spetten och spara marinaden som blir kvar i skålen. Grilla antingen under grillelementen i ugnen eller på medelvärme i utegrillen, vänd på spetten emellanåt och pensla med marinaden.
6. Servera till grillat kött, grillad fisk eller korv, så att innehållet från spetten täcker tre fjärdedelar av tallriken.

Recept: Kotimaiset Kasvikset ry

På webbplatsen hittar du nyttig information och berättelser om energi och elanvändning. Även artiklarna i kundtidningen är i gott förvar i enkelt format och kan alltid läsas. Ta till vara de bästa energispartipsen.

Hur kan man få ordentligt vatten till stugan?

Med hjälp av filteranordningar blir sjö- eller havsvatten användbart också på stugan. Läs mer om vad apparaterna duger till på riktigt. De effektivaste filteranläggningarna gör till och med sjövattnet med blågrönalger och salt havsvatten brukbart. I det långa loppet blir apparaterna förmånligare än vatten på flaska.

Kolla in artikeln

Blommor från ängar och trädgårdar på tallriken

Naturen bjuder oss på ett mångsidigt urval av ätbara växter och blommor, läckra vilda delikatesser. Känner du till skatterna på hemmagården?

Se anvisningarna.

Låt tvätten torka ute på gården – utnyttja naturkrafter för att spara energi

Att tvätta kläderna i svalt vatten och torka dem utomhus är miljövänliga alternativ som sparar energi och pengar. Du får en ren och fräsch doft i belöning. Vad annat är det bra att ta i beaktande?

Läs mer

Elsäkerheten först: Tips för säker elanvändning

Användning av elapparater utomhus ställer vissa särskilda krav och det är en god idé att du bekantar dig med dem innan du inleder arbetet.

Batteridrivna verktyg erbjuder ett behändigt sätt att utföra olika slags trädgårds- och renoveringsjobb på ett säkert sätt. Läs säkerhetstipsen innan du inleder arbetet.

Läs säkerhetstipsen

Ska ni skaffa solpaneler?

Här följer anvisningar för den som ska bli elproducent samt information om anslutning av kraftverket till nätet.

Läs mer på finska

Skapa svalka klokt under heta sommark dagar – ta maskiner till hjälp om det inte lyckas på annat sätt

Det mest ekonomiska är att först försöka förhindra inomhusluften från att bli alltför varm. Därför ska du vrida fast persiennerna och dra för gardinerna. Vädra alltid från skuggsidan och släck all onödig belysning och elapparater som producerar värme. Om detta inte är tillräckligt kan du ta maskiner till hjälp.

Se tipsen på finska

Allt det här och mycket mer hittar du på adressen: ksoy.fi/sv/energi.

Ge respons om det här numret av tidningen.
Mellan alla som lämnat in respons före den 15 juli
lottar vi ut två presentkort värda 50 euro till K-gruppen.

Ge respons här

Tack till alla er som svarade på den föregående läsarenkäten!

Till den intressantaste artikeln i förra numret av tidningen valdes artikeln om airfryers "Friterar, steker, rostar och grillar". Dragningen är genomförd och vinnarna har kontaktats personligen.

Du kan läsa
artiklarna i den här tid-
ningen även på adressen:
ksoy.fi/sv/energi.

**GRATTIS
TILL
VINNARNA!**

Använd elapparater energieffektivt

Matlagning, förvaring och diskning tar redan upp 10–30 procent av hushållens elanvändning. Det är inte oväsentligt med vilket program och på vilket sätt du sköter dina sysslor.

Även om engångsinbesparingen inte är stor ökar inbesparingen avsevärt under månadernas och årens lopp.

Läs tipsen om hur du minskar elförbrukningen i hemmet.

Bekanta här på finska

Det lönar sig inte att hålla bastun varm hela kvällen.

Det bästa sättet är att bada bastu efter varandra.

Vi önskar våra
kunder en trevlig
och energisk
sommars.

Mätarbytet är på gång

**SÄHKÖ
MITTARIT**
kiertueella

Alla våra kunder får en ny elmätare senast 2027.
På vidstående karta visas installationsområdena under 2025.

Läs mer:
mittarikiertue.fi

Elmätare på turné (Sähkömittarit kiertueella) är Kymmenedalens Elnäts, Järvi-Suomen Energias och PKS Sähkönsiirtos gemensamm projekt för att byta ut elmätarna. Under projektets gång ska mätarna bytas ut hos sammanlagt 300 000 kunder. Vår gemensamma partner Elvera utför det egentliga bytet av mätare.

Kymmenedalens Elnät

Kymmenedalens El

Kymmenedalens El Ab
Kymmenedalens Elnät Ab

Online-service 24 h/dygn
www.ksoy.fi/sv

KUNDTJÄNST
Telefonservice
på vardagar kl. 8–17
fr.o.m den 2 juni kl. 8–16
05 7780 500

Felanmälningar 24 h/dygn
05 7780 222